

การพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการ ด้านการศึกษาพิเศษ

THE DEVELOPMENT OF SERVANT LEADERSHIP FOR ACADEMIC LEADER IN SPECIAL EDUCATION

วาระดี ชาญวิรัตน์
Waradee Chanvirat
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
นครราชสีมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ เพื่อสร้างหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ และเพื่อศึกษาผลการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการ การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารศึกษานิเทศก์ และคณาจารย์ด้านการศึกษาพิเศษ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำด้านการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อถือความเสียสละ ความอ่อนน้อมถ่อมตน 2) ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ ประกอบด้วย ความเห็นอกเห็นใจ การฟัง การสร้างปฏิสัมพันธ์ และการสร้างชุมชนนักปฏิบัติ 3) ด้านการพิทักษ์สิทธิ ได้แก่ การเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำชู ตระหนักรู้ และเสริมพลังมุ่งพัฒนาคณะ และ 4) ด้านวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย การมองการณ์ไกล การสร้างมนทัศน์ การโน้มน้าว การคิดสร้างสรรค์

2. ภาวะผู้นำให้บริการที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ด้านวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ การริเริ่มให้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการรูปแบบเชิงรุก ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคุมระดับต่ำแบบประชาธิปไตย กำหนดภาพอนาคตที่เปลี่ยนแปลง ด้านการพิทักษ์สิทธิ ช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจให้สงบและผ่อนคลาย ฟื้นฟูสมรรถภาพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน รมรงค์พิทักษ์สิทธิของเด็กทุกคนโดยเสมอภาค ช่วยให้ผู้อื่นเอาชนะข้อจำกัดและพัฒนาจุดเด่น ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานรับผิดชอบตามความถนัด ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายและท้าทายสร้างความรู้สึกร่วมของกลุ่มวิชาชีพ ค้นหาความสามารถที่ซ่อนอยู่ของผู้ตามและสนับสนุนให้แสดงออกมา ทำหน้าที่บริการอย่างดีที่สุดรู้เท่าทันอารมณ์ เป็นผู้ฟังที่ดีด้านคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย เชื้อมั่นในศักยภาพที่มีอย่างไม่จำกัดของแต่ละบุคคลและยอมรับเขาอย่างที่เขาเป็น ขยันอุทิศตนช่วยเหลือและแก้ปัญหาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบ ให้อยู่ภายใต้ความผิดพลาดของเพื่อนร่วมงานให้โอกาสแก้ไขข้อโทษเสมอเมื่อมีการละเมิดผู้อื่น ตระหนักว่าต้องมีความรู้และเชี่ยวชาญในหลักวิชาการศึกษาพิเศษ

3. หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, $SD. = .48$)

4. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำเฝ้าบริการจากการอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำเฝ้าบริการ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้หลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรมก่อนการอบรมมีความรู้หลังการอบรมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.25 ความพึงพอใจหลังการอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, $SD. = .26$)

ผู้วิจัยเสนอว่า ควรมีการนำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำเฝ้าบริการที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นเสมือนเครื่องมือหนึ่งเพื่อประกอบการตัดสินใจประเมินบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำด้านการศึกษาพิเศษ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเฝ้าบริการ, ผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ

ABSTRACT

This research was aimed to create the curriculum on developing servant leadership and to implement the developed curriculum. The research consisted of 4 phases : 1) analyzed the documents and improved the criteria of servant leadership content by interviewing the professionals 2) did a survey in order to explore the aspect that should be developed 3) developed the servant leadership curriculum and 4) implemented the developed curriculum. The data were collected by interviewing the professionals and by doing questionnaires: lecturers, supervisor and administrators in the area of special education. The data were analyzed by the use of descriptive statistics, percentage, mean and standard deviation.

The findings revealed that

1. The servant leadership needed for special educational leader consist of 4 area aspects : 1) Moral and ethical : integrity, credibility, sharing and humility 2) Interaction and collaboration : empathy, listening, interaction, created community 3) Advocating : stewardship, healing, awareness, empowerment and people development. 4) Vision : foresight, conceptualized, persuade and creative.

2. Servant leadership should be developed : 1) the vision about inspiring people : encouraging them to work as proactive role, using local wisdom, controlling in a low level and analyzing trends for the future of special education 2) the avocation : healing, community-based rehabilitation, promoting equality of right for everyone, overcoming the barriers, calling for the agreement on the convention on the rights of persons with disabilities 3) the collaboration and interaction : creating a sense of professional groups, searching the capabilities of colleagues and encouraging them to use it, doing a sense of humor, knowing self- emotions and the emotions of others and doing the best practices.

3. The appropriateness of developed curriculum was at high level ($\bar{X} = 4.46$, $S.D. = .48$).

4. After implementation of the servant leadership curriculum, the knowledge and understanding of the participants increased 18.25 percent. The satisfaction on training course was assessed in a good level.

The researchers suggest that the servant leadership curriculum should be used as one of the instrument for making a decision on the position of a leader.

Keyword: servant leadership, Academic Leader in Special Education

บทนำ

กฎหมายสูงสุดของประเทศได้แสดงเจตนารมณ์อย่างชัดเจนที่จะให้คนพิการทุกคน มีสิทธิในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาค มีคุณภาพโดยขจัดปัญหาอุปสรรคอันเนื่องจากความพิการ รวมทั้งกำหนดให้มีการออกกฎหมาย

รับรองสิทธิดังกล่าวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10, 15, 18, 24, 28, 37, 52 และ 60 มีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ ซึ่งก็สอดคล้องกับบทบัญญัติ

ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ให้คนพิการทุกประเภท มีสิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และการจัดบริการทางการศึกษาให้กับเด็กพิการ โดยต้องจัดให้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ระบุว่าจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ

ผู้ที่ประสบความสำเร็จจะมีสิ่งที่แตกต่างจากคนทั่วไป คือ ภาวะผู้นำเป็นพลังภายในตัวของคนนั้นร่วมกับพลังของคนอื่นรอบข้างที่เป็นผู้ตาม ซึ่งช่วยส่งเสริมให้พลังงานที่ขับเคลื่อนมีเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2558, ออนไลน์) ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพทั้งในระดับระบบและระดับโรงเรียนช่วยให้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประสบความสำเร็จผู้นำในการจัดการศึกษาจึงต้องมีฝีมือในการทำงานการเป็นผู้นำที่ดีมีองค์ประกอบหลายอย่างต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์การเปลี่ยนแปลงให้เกิดความสำเร็จหรือไม่เกิดจากภาวะผู้นำ (Maxwell, 1999, p. 3)

ภาวะผู้นำใฝ่บริการเป็นแนวคิดการให้บริการอย่างผู้นำสถาบันคือผู้ให้บริการนำไปสู่การได้รับความไว้วางใจ และสามารถเป็นผู้กระทำคุณประโยชน์ให้ผู้อื่น (Greenleaf, 1977, p. 28) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำบริการคือการมีวิสัยทัศน์ความน่าเชื่อถือถือความคิดสร้างสรรค์และความซื่อสัตย์สุจริต (จิราวรรณ เล่งพาณิชัย, 2554, บทคัดย่อ) ผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ คือ คนที่คิด พูดทำงานที่เกี่ยวข้องกับการสอน การบริหารหลักสูตร การนิเทศให้การปรึกษา การพัฒนาคนพิการโดยการจัดการศึกษาตามหลักวิชาการที่ถูกต้องทำแล้วคนอื่นเชื่อถืออยากทำตามอยากช่วยเหลือ อยากสนับสนุนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดความก้าวหน้าทางด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ งานวิชาการเป็นงานหลักและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาทุกระดับเป็นงานผู้นำที่ต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกมุ่งมั่นที่จะให้บริการเพิ่มคุณค่าและพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษคอยช่วยให้คณะทำงานได้พัฒนาและเกิดความเจริญงอกงามประสบความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของวิทยาการและความรู้ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ของบุคคล

คุณลักษณะที่ดีของผู้นำเกี่ยวข้องกับวิชาการ คือ กระตือรือร้นไว้วางใจ กล้าแสดงออก อารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่มและมีความยืดหยุ่น (สมพงษ์ สิงหะพล, 2553, น. 161)

งานวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ ต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดการดำเนินงาน ความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านการศึกษาของแต่ละบุคคล รู้เป้าหมายของงานแผนการดำเนินงาน ที่สำคัญรู้แหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆ รู้ทักษะงานพัฒนาตัวเอง รู้วิธีการทำงานที่ถูกต้อง รู้ผลลัพธ์พัฒนาอย่างต่อเนื่อง มุ่งสู่นวัตกรรม สิ่งสำคัญที่สุดที่ต้องคำนึงในกระบวนการจัดการศึกษาคือความหลากหลาย (Diversity) ของผู้เรียนแนวคิดสะท้อนถึงหลักการความยุติธรรมในสังคม (Social Justice) การคืนสู่สภาวะปกติ (Normalization) สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) และการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้การศึกษาที่เหมาะสมช่วยให้บุคคลที่มีความต้องการพิเศษได้รับความรู้และทักษะทางสังคมที่สามารถยกระดับการเห็นคุณค่าในตนเองบุคคลทั่วไปก็จะเป็นคุณค่าในความแตกต่างหลากหลายของสังคมของพวกเขาเกิดการยอมรับความเป็นธรรมในสังคม

การเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาในเทศก์ และคณาจารย์สถาบันอุดมศึกษาทางการศึกษาพิเศษในปัจจุบันยังขาดการฝึกอบรมด้านวิชาการและภาวะผู้นำทำให้ขาดการตั้งเป้าหมาย การวางแผน กำกับติดตาม ยังต้องได้รับการปรับปรุงภาวะผู้นำเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ผู้ตาม บริบทหรือสถานการณ์แวดล้อมและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายเงื่อนไขที่ทำให้เกิดกระบวนการร่วมมือมีความเชื่อว่าความแตกต่างเป็นลักษณะแท้จริงของธรรมชาติและมีประโยชน์ในเชิงพัฒนา (โกลม จันทวงษ์, 2551, น. 42) เป้าหมายของผู้นำคือ การให้บริการบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ภายใต้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ มีคุณธรรมจริยธรรมสามารถประสานสร้างความสัมพันธ์ พิทักษ์สิทธิประโยชน์ มีวิสัยทัศน์ในการทำงานเชิงรุกโน้มน้าวผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายทางความคิดจัดอุปสรรค คือ ความเชื่อเดิมที่เป็นแบบดั้งรับเป้าหมาย ขาดความท้าทาย เปลี่ยนมุมมองปัญหาและอุปสรรคเป็นเรื่องที่ขับเคลื่อนไปได้ ด้วยความเชื่อในศักยภาพของทีมงานที่เป็นผู้ตาม

ภาวะผู้นำใฝ่บริการมีความโดดเด่นในการนำตนเองคือ ยึดมั่นในศีลธรรม อ่อนน้อมถ่อมตน เป็นผู้ให้การช่วยเหลือ นำทีมโดยการดูแลเอาใจใส่ผู้อื่น สร้างเสริมพลังอำนาจ พัฒนา

คนและชุมชน นำสถาบันโดยการมีวิสัยทัศน์กำหนดเป้าหมายการทำงานอย่างมีกระบวนการ เป็นแบบอย่างดัดสันใจโดยการมีส่วนร่วมของทีม และสอดคล้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ ซึ่งต้องใช้หลักวิชาการ ได้แก่ หลักจิตวิทยาทุกคนมีความแตกต่าง หลักแห่งความเชื่อทุกคนมีคุณค่าเรียนรู้ได้ หลักของความชำนาญสร้างความไว้วางใจ หลักความยุติธรรมความเสมอภาคในโอกาส หลักสิทธิมนุษยชน และการมีส่วนร่วม การนำเข้าสู่ภาวะปกติวิสัย การกำหนดเป้าหมายเฉพาะบุคคล การเปลี่ยนผ่านหรือการเคลื่อนไปสู่สังคมเอื้อเพื่อหรือสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยกโดยเหตุความแตกต่าง

ดังนั้น เมื่อผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ มีภาวะผู้นำให้บริการจะช่วยให้ครู ผู้ปกครอง เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และองค์กรเข้มแข็งจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อสำรวจภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ
4. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ
2. ได้หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกำหนดนโยบายของมหาวิทยาลัยในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน
3. ได้แนวทางในการพัฒนาบุคลากรเพิ่มความสามารถของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้องค์ประกอบที่จำเป็น ตรวจสอบองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษทั่วประเทศ โดยการตอบแบบสอบถาม ประเมินตนเอง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 261 คน ได้จากการสุ่มแบบระดับชั้นโดยใช้ภูมิภาคของประเทศเป็นระดับชั้น

ขั้นตอนที่ 3 ผลการสำรวจจากขั้นตอนที่ 2 นำประเด็นที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด 5 ลำดับของแต่ละด้านมาเป็นตัวชี้วัดในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ยกเว้นหลักสูตร ตามหลักการพัฒนาหลักสูตร 6 ขั้นตอน 8 องค์ประกอบ ตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการฝึกอบรมพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประเมินความรู้โดยการทดสอบก่อนและหลังฝึกอบรม และความพึงพอใจในการฝึกอบรม

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ ดังนี้

1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม

1.1 ความซื่อสัตย์สุจริต มีความตรงไปตรงมา เปิดเผย ชัดเจน รักษาสัญญา รักษาคำพูด จริใจ ซื่อตรง ไม่คดโกง เคารพผู้อื่น ทำความดี รู้จักข่มใจ อดทนอดกลั้น พูดความจริง ยอมรับความจริง มีเหตุผล ขอโทษเมื่อละเมิดผู้อื่นโดยไม่ตั้งใจ

1.2 ความเชื่อถือ เชื่อวางใจในหน้าที่ มีความรู้ในหลักวิชาการศึกษาพิเศษ มีความยุติธรรม น่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้ ปฏิบัติกับทุกคนด้วยความสุภาพและเป็นมิตร ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติกับตน มีเจตจำนงแน่วแน่ในการทำสิ่งที่ถูกต้อง

1.3 ความเสียสละ ขยันอุทิศตนทุ่มเทเพื่อช่วยแก้ปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ให้ความสำคัญกับหน้าที่มากกว่าผลตอบแทนที่มากับตำแหน่ง เต็มใจสละเวลาในการทำงานนอกเหนือจากเวลางานปกติ ให้อภัยในความผิดพลาดให้โอกาสแก้ไขกลับตัว เพราะทุกคนบกพร่องได้และสามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้ ซินชมในความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน

1.4 ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติต่อผู้อื่น ด้วยการให้เกียรติ อ่อนน้อมถ่อมใจ ยอมรับนับถือผู้อื่น เชื่อมมั่นในศักยภาพที่มีไม่จำกัดของแต่ละบุคคล ยอมรับผู้อื่นตามที่เขาเป็น เป็นแบบอย่างในการทำงาน และดำรงตนโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง แสดงกิริยาท่าทางสุภาพ

แสดงความรักและเมตตาต่อผู้อื่น ตระหนักและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพความเป็นส่วนตัว

2. ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์

2.1 ความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจถึงความรู้สึกปัญหาและความต้องการของผู้อื่น เอาใจใส่ และให้กำลังใจผู้อื่นในการแก้ปัญหา มีความห่วงใยและบริการผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ รู้เท่าทันอารมณ์ของตนปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความเมตตา มีทัศนคติในทางบวก ตระหนักและรู้จักตนเองเป็นอย่างดี

2.2 การเป็นผู้ฟังที่ดี รับฟังความคิดเห็นจากทุกคนด้วยความเข้าใจสื่อสารกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฟังแล้วพูดสิ่งที่ได้ฟังด้วยความเข้าใจ สื่อสารในสิ่งที่ผู้ฟังต้องการและสนใจ และพูดในสิ่งที่เป็นไปได้ในเวลาที่เหมาะสม

2.3 การสร้างปฏิสัมพันธ์ เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับทุกคนให้อิสระในการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การปฏิบัติกับผู้ร่วมงานทุกคนกระตือรือร้นทำให้เขาสบายใจ มั่นใจในสิ่งที่ทำว่ามีคุณค่ายกย่องให้เกียรติผู้อื่น ให้ออกัสเขาได้โดดเด่นทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย

2.4 การสร้างความเป็นชุมชนนักปฏิบัติแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งด้วยความร่วมมือสามัคคี สร้างความรู้สึกร่วมกัน กลุ่มวิชาชีพการศึกษาพิเศษ เป็นแรงบันดาลใจให้กับกลุ่มทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และร่วมมือค้นหาความสามารถพิเศษที่ซ่อนอยู่ในผู้ร่วมงานและมีการสนับสนุนให้แสดงออกมา

3. ด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์

3.1 เป็นผู้พิทักษ์ดูแล ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน สนับสนุนส่งเสริมผดุงรักษาและปกป้องเด็กทุกคนตามหลักคุณธรรมและสิทธิตามกฎหมายเข้าใจหลักการช่วยเหลือเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับความเสมอภาคและเป็นธรรมมีความรู้เรื่องอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการยอมรับในศักดิ์ศรีและคุณค่าที่มีมาแต่กำเนิดการมีสิทธิที่เท่าเทียม

3.2 การทำให้แข็งแรงหรือเยียวยารักษา รมรงค์พิทักษ์สิทธิประโยชน์ของเด็กทุกคนโดยเสมอภาคให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้ในสถานที่ปลอดภัยช่วยให้ผู้อื่นแข็งแรง ผ่อนคลายทั้งกายและใจมุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความต้องการพิเศษยืนหยัดต่อสู้เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิของตนอย่างเต็มที่โดยไม่เลือกปฏิบัติ

3.3 การตระหนักรู้ ยึดมั่นการพัฒนาที่ยั่งยืนใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดยืนหยัดต่อสู้ไม่ให้คนพิการถูกกีดกัน

ออกจากระบบการศึกษาทั่วไปเพราะเหตุแห่งความพิการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคนพิการให้มีขึ้นในสังคมรวมทั้งระดับครอบครัวเป็นผู้ตื่นรู้อยู่เสมอเชื่อมั่นทุกปัญหามีทางออกยอมรับและตระหนักว่าการเลือกปฏิบัติโดยเหตุความพิการเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีและคุณค่าที่มีมาแต่กำเนิดของมนุษย์

3.4 การเสริมพลังอำนาจและการมุ่งมั่นพัฒนาคน เข้าใจหลักการเด็กทุกคนต้องได้รับประโยชน์สูงสุดโดยการจัดการศึกษาที่เหมาะสม (No child left behind) เสริมสร้างความสามารถของบุคลากรในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ชื่นชมความคิดและผลงานของเพื่อนร่วมงาน ผลักดันให้บุคคลได้รับประสบการณ์ของความสำเร็จ ส่งเสริมให้คนพิการได้รับความช่วยเหลือที่สมเหตุสมผลสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคลช่วยฟื้นฟูสภาวะจิตใจที่แข็งแกร่งให้มีความสงบและผ่อนคลาย

4. ด้านการมีวิสัยทัศน์

4.1 การมองการณ์ไกลปรารถนาการเปลี่ยนแปลง ใช้ประสบการณ์วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คิดเชิงรุก และมีความเชื่อมั่นว่าทุกอย่างเป็นไปได้ใหม่ กระตือรือร้นในการรับรู้และเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ เปิดใจกว้างรับประสบการณ์ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา

4.2 การสร้างมนทัศน์ สะสมความรู้ที่กว้างและลึกซึ้ง ส่งเสริมและช่วยเหลือผู้อื่น คิดกว้างไกลจากสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้พิการ วางแผนเตรียมการกำหนดเป้าหมายในอนาคต ให้ผู้พิการมีความสุขในสังคม มุ่งมั่นสร้างสรรค์งานที่ดีเยี่ยมเพื่อประโยชน์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประเมินปัญหากำหนดเป้าหมายชัดเจน ช่วยให้คนพิการสามารถพึ่งตนเองได้

4.3 การโน้มน้าวใจ โน้มน้าวใจ กำหนดเป้าหมายชัดเจน และให้เขาประสบความสำเร็จ สร้างแรงจูงใจให้ทีมงานพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศ ตัดสินใจทำในสิ่งที่ท้าทาย พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง โน้มน้าวใจ จูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความเต็มใจ สร้างความเห็นพ้องกับเพื่อนร่วมงานแบบประชาธิปไตย มีการควบคุมในระดับต่ำ

4.4 การคิดสร้างสรรค์ กระจายให้ทุกคนได้ประสบความสำเร็จ และชื่นชมผลงาน สามารถมองเห็นสิ่งที่จะเกิดในอนาคต คาดการณ์แนวโน้มด้านการศึกษาพิเศษ พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส พยายามกระตุ้นให้คนรอบข้างมองภาพใหญ่ในอนาคต ริเริ่มให้มีการใช้นวัตกรรม มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน สนับสนุนให้คนคิดนอกกรอบในการสร้างสรรค์ผลงาน ส่งเสริมมุมมองความคิด วิพากษ์โต้แย้งของทีมงาน

ผลการสำรวจภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศาพิเศษ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำใ้บริการสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศาพิเศษ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีระดับการปฏิบัติมาก และด้านการมีวิสัยทัศน์ มีการปฏิบัติน้อยสุด

1.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ให้เกียรติและยอมรับนับถือผู้อื่น และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างที่ต้องการให้ผู้รับปฏิบัติกับตน ชื่นชอบและชื่นชมในความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 5 ข้อคือ เชื่อมั่นในศักยภาพที่มีอย่างไม่จำกัดของแต่ละบุคคล และยอมรับเขาอย่างที่เขาเป็น ขยัน อุทิศตน และช่วยเหลือและแก้ปัญหาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบ ให้อภัยในความผิดพลาดของเพื่อนร่วมงาน และให้ออกสแก๊กลับ และเมื่อมีการละเมิดผู้อื่นในขณะปฏิบัติ ข้าพเจ้าขอโทษเสมอถึงแม้จะไม่ได้ตั้งใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ข้าพเจ้าตระหนักว่าต้องมีความรู้และเชี่ยวชาญในหลักวิชาการศึกษาศาพิเศษ

1.2 ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ยกย่องให้เกียรติผู้อื่นโดยให้ออกสแก๊ในการแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 5 ข้อคือ ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย และมีอารมณ์ขัน สามารถสร้างความรู้สึกรักของความเป็นกลุ่มวิชาชีพ ค้นหาความสามารถพิเศษที่ซ่อนอยู่ในผู้ร่วมงาน และมีการสนับสนุนให้แสดงออกมา ทำหน้าที่ให้บริการอย่างดีที่สุด รู้เท่าทันอารมณ์ของตนและอารมณ์ผู้อื่น เป็นผู้ฟังที่จับประเด็นความคิดจากทุกคนด้วยความเข้าใจ

1.3 ด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ช่วยให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้ในสถานที่ที่ปลอดภัย ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 5 ข้อคือ ช่วยฟื้นฟูสภาวะจิตใจที่แข็งแกร่งให้มีความสงบและผ่อนคลาย ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน และธรรมาภิบาลที่ประโยชน์ของเด็กทุกคนโดยเสมอภาค ช่วยให้ผู้อื่นเอาชนะข้อจำกัดและพัฒนาจุดเด่น ด้วยความผ่อนคลายทั้งกายและใจ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานรับผิดชอบตามความถนัด ให้อิสระในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ตามข้อตกลงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ

ตื่นรู้อยู่เสมอ ปรับตัวกับสถานการณ์พร้อมรับมือกับปัญหาเชื่อมั่นว่าทุกปัญหามีทางออก

1.4 ด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เปิดใจกว้างรับประสบการณ์ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 5 ข้อคือ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นปฏิบัติภารกิจความเป็นเลิศ ริเริ่มให้มีการและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการโดยรูปแบบเชิงรุก สอดคล้องกับความต้องการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องเหมาะสม ประหยัดควบคุมในระดับต่ำ สร้างความเห็นพ้องกันในรูปแบบประชาธิปไตย สามารถใช้ประสบการณ์วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ กำหนดผลการปฏิบัติงานจริงที่มีมาตรฐานสูง เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงศักยภาพของตนเอง

ผลการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศาพิเศษการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมมี 6 ขั้นตอน คือ

1. ภาวะผู้นำที่ต้องการพัฒนาของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศาพิเศษ ผู้วิจัยนำผลการสำรวจภาวะผู้นำของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 5 ลำดับแรกของแต่ละด้าน นำไปจัดทำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศาพิเศษ

2. โครงร่างหลักสูตรได้จัดองค์ประกอบของหลักสูตรมีองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์โครงสร้างหลักสูตรเนื้อหาในการพัฒนา ระยะเวลาพัฒนา กิจกรรมที่ใช้พัฒนา สื่อที่ใช้พัฒนา การวัดผลประเมินผล

3. ผลตรวจสอบโครงร่าง พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ที่ระดับเหมาะสมมาก

4. ปรับปรุงโครงร่างการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศาพิเศษ ได้แก่ ปรับปรุงข้อสอบปรับระยะเวลาในแต่ละช่วงให้เหมาะสมกับเนื้อหา และกิจกรรมที่ใช้พัฒนา

5. การจัดทำเอกสารประกอบการอบรมจัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรมการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศาพิเศษ ประกอบด้วย เล่มที่ 1 ภาวะผู้นำใ้บริการ และเล่มที่ 2 ภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาศาพิเศษ

6. จัดทำคู่มือการฝึกอบรม คู่มือการฝึกอบรม ประกอบ ด้วยสาระ ความเป็นมาของการฝึกอบรมการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมระยะเวลาในการฝึกอบรม ตารางการฝึกอบรมกิจกรรมระหว่างการพัฒนาแบบปฏิบัติ สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ผลการใช้หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของ ผู้นำวิชาการ

1. ผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษก่อนการอบรมมี คะแนนความรู้ความเข้าใจ ระหว่าง 13-26 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 20.85 จัดว่ามีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับพอใช้ แต่หลังการ อบรมตามหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการ มีคะแนน ความรู้ระหว่าง 23-35 มีค่าเฉลี่ยคะแนน 28.15 จัดว่ามีความ รู้ความเข้าใจอยู่ในระดับดี โดยทุกรายมีคะแนนสูงขึ้นทั้ง 20 คนค่าเฉลี่ยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.25

2. ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษา พิเศษผู้เข้ารับการอบรม มีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับประเด็น สถานที่การอบรมสูงสุด ส่วนประเด็นต่ำสุดคือ ความรู้ก่อนการ อบรม

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำให้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำวิชาการ ด้านการศึกษาพิเศษมี 4 ด้านคือ ด้านการถึงพร้อมด้วย คุณธรรม ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ ด้านการ พหิทัศสิทธิ์ และด้านการมีวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับจิราวรรณ เล่งพานิชย์ (2554) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของ ภาวะผู้นำให้บริการคือ ความเชื่อถือ ความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์และความซื่อสัตย์สุจริต นำองค์ประกอบที่ได้ จากการสังเคราะห์ไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ ว่าแต่ละ องค์ประกอบมีความจำเป็นต่อผู้นำหรือไม่อย่างไร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยทุกประเด็นและอภิปรายให้ข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำวิชาการที่น่าสนใจ คือ ด้านคุณธรรม เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านจริยธรรม ซึ่งเป็นกฎทองของจริยธรรมคือ การปฏิบัติกับผู้อื่นอย่าง ที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติกับตน การไม่ปฏิบัติกับผู้อื่นในสิ่งที่ตน ไม่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติ การเป็นแบบอย่างของความซื่อตรง ความสุจริต

2. ภาวะผู้นำให้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษา พิเศษ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านวิสัยทัศน์

มีระดับการปฏิบัติที่น้อยกว่าด้านอื่นๆ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยการ ปฏิบัติน้อยที่สุด 5 ลำดับ คือ การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น ปฏิบัติงาน มีเป้าหมายเพื่อความเป็นเลิศ รองลงมาคือ การริเริ่ม ให้มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการโดยรูปแบบเชิงรุก ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้เทคโนโลยีอย่างถูก ต้องเหมาะสมและประหยัด การสร้างความเห็นพ้องในรูปแบบ ประชาธิปไตย การควบคุมอยู่ในระดับต่ำ ตามลำดับ แสดงให้ เห็นว่าการจัดการศึกษาพิเศษ การปฏิบัติงานยังอยู่ในรูปแบบ การตั้งรับมากกว่าเชิงรุก สอดคล้องข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จากการสัมภาษณ์ที่ให้ข้อคิดเห็นว่า การบริการเพื่อการนำ ทุกคนให้สามารถเป็นผู้นำเพราะทุกคนที่ให้บริการได้ก็สามารถ นำได้ ทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดในองค์กรคือความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล แทนที่การจัดการ

3. ภาวะผู้นำให้บริการในด้านคุณธรรมจริยธรรมของ ผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ มีการปฏิบัติในระดับมาก และมากกว่าทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้ทำงานด้านการศึกษา เศษส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีเจตจำนงในการช่วยเหลือผู้อื่น เคารพ และให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความซื่อสัตย์ เสียสละ อ่อนน้อมถ่อมใจ ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำให้บริการ ควรส่งเสริมการปฏิบัติที่ตรง ความมั่นใจใจคุณค่าของตนและ คุณค่าของผู้อื่น ทำให้บุคคลนั้นจำเริญขึ้น ทั้งส่วนบุคคลและ ส่วนของงานสอดคล้องกับสัมฤทธิ์ ทางเพ็ง (2557, น. 135) ที่ กล่าวว่า ภาวะผู้นำให้บริการให้ความสำคัญกับการนำตนเอง ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำทีมนำองค์กร และมีกระบวนการที่ เหมาะสมในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งมีความแตกต่างจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนคือ ภาวะผู้นำให้บริการเน้นที่ความต้องการของปัจเจกชนให้บริการ ก่อน เคารพศักดิ์ต่อบุคคลใช้สิทธิพลผ่านแนวคิดการให้บริการ ขณะที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเน้นที่ความต้องการของ องค์กรนำก่อน และให้ความสำคัญในการรักษาดึงดูดการ และ มีแนวโน้มการสร้างศรัทธาบาบามี และยังสอดคล้องกับแนวคิด ของ Abel (2000) ซึ่งได้ศึกษาคุณลักษณะพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม การทำงานของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหาร สถานศึกษาไม่เพียงแต่เป็นแบบอย่างแต่เป็นผู้นำให้บริการใน เวลาเดียวกันและ Denise (2004) ได้ศึกษาการรับใช้ผู้อื่น เป็นหน้าที่แรกของผู้ผู้นำ การรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำให้บริการมีจุดเน้นที่การเสียสละ เพื่อสร้างทีมงาน เน้นบทบาทของผู้นำมากกว่าทักษะและเทคนิคการเป็นผู้นำซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของกมลพรรณ พันพิง (2553, น. 233) ที่ ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์คนพิการ โดยการสนทนาได้ตอบและวิธี

การเรื่องเล่าทำให้การ วิถีชีวิตคนพิการเกิดการเปลี่ยนแปลง ในทางสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน เกิดจากการให้คนพิการได้มี วิธีคิด การมองโลก และการให้ความหมายต่อคนพิการของตน ในเชิงบวก ซึ่งสร้างผลกระทบที่ลึกซึ้งต่อวิถีการดำเนินชีวิต ดังนั้นผู้นำด้านการศึกษาพิเศษ มีบทบาทช่วยให้ผู้พิการให้ความหมายต่อความพิการของตนเองในเชิงบวก

ด้านวิสัยทัศน์ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อเทียบกับทั้ง 4 ด้าน มีระดับการปฏิบัติต่ำกว่าด้านอื่น อาจเนื่องมาจากการทำงานกับคนพิการมีความหลากหลายและท้าทาย การมองภาพอนาคต ผู้นำอาจมองไปพร้อมกับอุปสรรคทำให้ลดความคาดหวัง กลัวความล้มเหลวหรือ ลังเลอาจจะไม่ไปถึงเป้าหมาย สอดคล้องกับ Anderson (2013) กล่าวว่า การคัดเลือกคนเข้าสู่ตำแหน่งทางการบริการ การได้ผู้นำที่มีประสิทธิผล ต้องมีความคิดเข้าใจวิสัยทัศน์แปลงสู่การปฏิบัติ วิเคราะห์สถานการณ์ มอบหน้าที่ มีพลังทางบวก มีพลังในการสร้างแรงบันดาลใจ จูงใจ ด้านการประสานสร้างความสัมพันธ์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ผู้บริหาร ศึกษาในเทศก์ และคณาจารย์ด้านการศึกษาพิเศษ มีการดำเนินการนิเทศครู ผู้สอนเด็กทั่วไปและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ นักศึกษาครู มีการประสานงานกับบุคลากรหลายฝ่ายทั้งผู้ปกครอง บุคลากรทางการแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีการฟังอย่างเข้าใจ เห็นใจ สร้างปฏิสัมพันธ์เรียนรู้จากการปฏิบัติสอดคล้องกับสิทธิชัย พุฒกลาง (2553, น. 112) ที่ศึกษาภาพอนาคตการศึกษาสำหรับคนพิการ เริ่มจากการจำแนกประเภท โดยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ หลักสูตรตามความต้องการจำเป็น การเรียนการสอนที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน สื่อและการช่วยเหลืออื่นใด ตามโปรแกรมการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การขยายการศึกษาให้ทั่วถึงและมุ่งประกอบอาชีพได้ จัดตั้งเครือข่ายภาคีแบบบูรณาการร่วมกัน ปรับระบบการบริหารการศึกษา การศึกษาพิเศษที่เกิดจากการร่วมมือรวมพลังแก้ไขปัญหาร่วมกัน เป็นคณะบุคคล

ด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ ประกอบด้วย การเป็นผู้พิทักษ์อารักขา การเยียวยาฟื้นฟูให้แข็งแรง การตระหนักรู้และการเสริมพลังมุ่งพัฒนาคน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี รายการที่ปฏิบัติได้น้อยที่สุด 5 คือ การช่วยฟื้นฟูสภาวะจิตใจที่แข็งแกร่งให้มีความสงบและผ่อนคลาย เนื่องจากผู้นำที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดอยู่ในภาคราชการหรือองค์กรของ รัฐ ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งใช้สถาบันเป็นฐานการเข้าถึงชุมชนหรือการทำงานเชิงรุก โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังทำได้ไม่ถี่นัก องค์กรที่

ไม่ใช่ภาคราชการมุ่งเน้นการทำงานแบบโดยเชิงรุกได้ดี การทำงานกับผู้พิการต้องเข้าใจปัญหาของเขาอย่างลึกซึ้ง ปัญหาความยากจนก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ที่ตามมาสอดคล้องกับสมพร หวานเสร็จ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและชุมชนแบบศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการได้คำตอบว่า ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณ เป็นรายบุคคลและควรทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการให้การช่วยเหลือทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. การจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ โดยดำเนินการ 6 ขั้นตอน คือ การศึกษาความจำเป็นในการพัฒนา การสร้างโครงสร้างหลักสูตร การตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตร การปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ ระยะเวลาพัฒนา กิจกรรมที่ใช้พัฒนาสื่อที่ใช้ในการพัฒนา และการวัดและประเมินผลการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมของ Singer (1990, p. 176) ที่มีความครอบคลุมประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ฝึกอบรม ข้อมูลวิชาการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและการประเมินผลการฝึกอบรม โดยโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้รวม 18 ชั่วโมง ใช้เวลาฝึกอบรม 3 วัน ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วิสัยทัศน์การศึกษาพิเศษ 6 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ผู้พิทักษ์สิทธิ 6 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 นักประสานด้านความสัมพันธ์ 6 ชั่วโมง เป็นการสร้างหลักสูตรที่นำตัวชี้วัดที่มีความจำเป็นและผลการสำรวจมีการปฏิบัติ 5 ลำดับท้าย แต่ละด้านมาเป็นเป้าหมาย

สำหรับการตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ประเมินความเหมาะสม พบว่า หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยเหมาะสมในระดับมาก กระบวนการประเมินเพื่อพิจารณาตัดสินและตรวจสอบ ช่วยให้การออกแบบมีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner (1979, pp.192-193) ที่ว่าการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีวิธีการแตกต่างจากการดำเนินการเชิงปริมาณ เนื่องจากการศึกษาในบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าตัวเลขที่นำมาพิจารณา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์ วิจัยอย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่ถุคนำมาพิจารณา จากดุลยพินิจประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเที่ยงธรรมและมีมาตรฐานมีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามความต้องการและความถนัดของแต่ละคน ตั้งแต่การกำหนดประเด็น

สำคัญ การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูลและวิธีการนำเสนอ และการประเมินหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมาน วรรณคำ (2553, บทคัดย่อ) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า การประเมินความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหาในการพัฒนา จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ เวลาการฝึกอบรม 18 ชั่วโมง ซึ่งมีความพอดีไม่มากจนเกินไปเหมาะกับจำนวนผู้เข้ารับการอบรม จำนวนไม่เกิน 20 คน

5. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการสำหรับผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ โดยวิธีการฝึกอบรม พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาคะแนนหลังการฝึกอบรม พบว่า สูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรม และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรการพัฒนานี้ มีลักษณะที่มีความแตกต่างไปจากหลักสูตรการฝึกอบรมอื่นๆ ที่เคยจัดขึ้นเนื่องจากเป็นหลักสูตรที่มีกิจกรรมหลากหลาย มีความต่อเนื่อง กิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม และยังมีการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนจึงออกมาในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิมาน วรรณคำ (2553, บทคัดย่อ) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรมีกิจกรรม มีกระบวนการกลุ่ม และมีการฝึกปฏิบัติการวางแผนพัฒนานวัตกรรม การบริการให้บริการสำหรับเด็กที่มีต้องการพิเศษในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. การนำหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ โดยการฝึกอบรมไปใช้ให้มีประสิทธิภาพสูง ควรดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาคู่มือฝึกอบรมสำหรับวิทยากร และผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1.2 วิทยากรและผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษารายละเอียดในคู่มือให้เข้าใจอย่างชัดเจน โดยส่งคู่มือการฝึก

อบรมให้วิทยากรเป็นการล่วงหน้า 1 สัปดาห์ส่วนผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถศึกษาทำความเข้าใจได้ในวันแรกของการฝึกอบรม

1.3 จัดทำเอกสารประกอบการอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษา เตรียมตัวให้พร้อมทั้งเนื้อหาสาระกิจกรรม และสื่อประกอบการให้ความรู้ของวิทยากร

1.4 เอกสารประกอบการฝึกอบรมที่มีเนื้อหาสาระของหน่วยต่างๆ ตามที่วิทยากรจะให้ความรู้ ควรมอบให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตั้งแต่วันแรกของการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาก่อนหรือขณะที่วิทยากรให้ความรู้ในหน่วยนั้นๆ

1.5 สถานที่ฝึกอบรมมีความเหมาะสมและพร้อมทั้งในด้านสื่อประกอบต่างๆ ขนาดห้องฝึกอบรม บรรยากาศของการฝึกอบรม โดยเฉพาะในการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย

1.6 มีผู้สนับสนุนให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อแสดงถึงการได้รับความรู้ตามหลักสูตรการฝึกอบรมที่ได้จากกระบวนการวิจัย และเพื่อเป็นการเสริมแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

1.7 ประธานวิทยากรให้ชัดเจน เพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญในโอกาส ที่เป็นวิทยากร และเพื่อให้มีการเตรียมพร้อมในการเตรียมตัวและตรงต่อเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยากรที่ไม่รู้จักหรือคุ้นเคยกันมาก่อน

2. ข้อเสนอแนะจากการฝึกอบรมเสนอว่า ควรพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการของผู้นำวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ โดยแยกพัฒนาเฉพาะตำแหน่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาในเทศก์ และคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เนื่องจากบทบาทหน้าที่ ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาแตกต่างกัน ตลอดจนการร่วมกิจกรรมกลุ่มของผู้เข้ารับการอบรม จะได้มุ่งเน้นในการปฏิบัติจริงที่นำไปใช้ได้ในงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการ ซึ่งนำผลจากการศึกษาสังเคราะห์ภาวะผู้นำใ้บริการที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางการศึกษาพิเศษ และหาประเด็นในการพัฒนาจะทราบการที่ปฏิบัติท้ายสุด ดังนั้นควรนำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารการศึกษา ได้แก่ เอกสารการฝึกอบรม รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการ หรือโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการเป็นบทเรียนสำเร็จรูป สมรรถนะในระบบออนไลน์

2. สำหรับคณาจารย์และศึกษานิเทศก์ควรทำวิจัยสำรวจภาวะผู้นำของครูการศึกษาพิเศษ นักศึกษาฝึกหัดครู และควรพัฒนาชุดการสอนภาวะผู้นำไปบริการที่จำเป็นสอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอน เพื่อสร้างผู้นำในรุ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ พันพื้ง. (2553). *อัตลักษณ์ การเสริมพลังอำนาจ และการกำหนดวิถีชีวิตตนเอง: การดำรงชีวิตอิสระของ คนพิการในสังคม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาการศึกษาการบริการสังคม ภาควิชา สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- โกมล จันทวงศ์. (2551). “มองการศึกษาผ่านโรงเรียนขนาดเล็ก.” *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 4(1), 31-39.
- จิราวรรณ เล่งพานิชย์. (2554). *โมเดลสมการโครงสร้างภาวะ ผู้นำแบบไปบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2558). *การพัฒนาภาวะผู้นำ*. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2558, จาก http://www.hrcenter.co.th/index.php?module=columns_detail&ColumnID=53
- วิมาน วรรณคำ. (2553). *การพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการ บริหารการศึกษา). นครราชสีมา:มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา.
- สมพงษ์ สิงหะพล. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรและการจัดทำ เอกสารหลักสูตร*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา.
- สมพร หวานเสร็จ. (2552). *การพัฒนาศักยภาพบุคคล ออทิสติกโดยใช้สื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการมอง*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.
- สมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2557). *ภาวะผู้นำแบบบริการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย*. มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.
- สิทธิชัย พุฒกลาง. (2553). *ภาพอนาคตการศึกษาสำหรับคน พิการของประเทศไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2550- 2559)* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- Abel, Ann Todd. (2000). *The characteristics, behaviors, and effective work environments of servant leaders : A delphi study* (Doctoral dissertation, Educational Leadership and Policy Studies). Virginia Graduate School. Photocopied.
- Anderson, L.W. and Aretha B. Pigford. (2013). “Removing administrative impediments of instructional improvement efforts.” *Theory Into practice*, 26(1), 67-71.
- Dennis, R.S. (2004). “Development of the servant leadership assessment instrument”. *Dissertation Abstracts International*, 65(5), 1857.
- Eisner, E. (1979). “Educational Connoisseurship and Criticism: Their form and Function in Education Evaluation”. *Journal of Aesthetic Education*, 10, 135-150.
- Greenleaf, R.K. (1977). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness*. New York: Paulist Press.
- Maxwell, J.C. (1999). *The 21 indispensable qualities of a leader : Becoming the person other will want to follow*. Nashville, TN: Thomas Nelson.
- Singer, Marc G. (1990). *Curriculum an integrative introduction*. New Jersey: R.R. Donnelley and Sons.